

ข้อแนะนำโควิด-19 (COVID-19 GUIDANCE NOTE)¹

การปกป้องดูแลคนไร้บ้าน

โดย องค์การสหประชาชาติ (United Nations)

Leilani Farha

ผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิในที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ

2 เมษายน 2020

ที่อยู่อาศัยได้กลายเป็นแนวหน้าในการป้องกันไวรัสโคโรนา บ้านแทบไม่เคยเป็นเส้นแบ่งระหว่างชีวิตและความตายมากขนาดนี้มาก่อน

รัฐบาลทั่วโลกต่างใช้นโยบาย “อยู่กับบ้าน” “แยกตัวเองจากผู้อื่น” “ระยะห่างทางสังคม” และ “ล้างมือ” เพื่อลดการระบาดของโรคและลดจำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา นโยบายเหล่านี้วางอยู่บนสมมติฐานที่ว่าคนทุกคนมีบ้านอยู่และมีบริการสุขอนามัยที่เพียงพอ แต่สำหรับคนราว 800 ล้านคนทั่วโลกที่เป็นคนไร้บ้าน พวกเขาเข้าไม่ถึงสิ่งเหล่านี้ ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มประชากรกลุ่มนี้ยังมีความเสี่ยงด้านสุขภาพ พวกเขาประสบกับปัญหาสุขภาพในสัดส่วนที่สูง ป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจในอัตราที่สูง และนี่ยิ่งทำให้พวกเขาเปราะบางต่อการติดโรค ซึ่งรวมถึงโรคเกิดใหม่อย่างไวรัสโคโรนา

เมื่อเผชิญกับโรคระบาดเช่นนี้ ที่อยู่อาศัยที่ไม่เพียงพอถือเป็นโทษถึงตายสำหรับคนไร้บ้านและทำให้ประชากร

¹ ข้อแนะนำนี้จัดทำจากการปรึกษาหารือร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและผู้สนับสนุนจากเอเชีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ และลาตินอเมริกา ข้อแนะนำนี้อาจปรับปรุงเมื่อมีบทเรียน ข้อกังวลที่เพิ่มเติม และแนวปฏิบัติที่ดี

กลุ่มอื่นๆ เสี่ยงด้วย โควิด-19 เผยให้เห็นว่าความเป็นปัจเจกเป็นเรื่องไม่จริง และเผยให้เห็นว่าความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมโดยรวม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเราที่สามารถ “อยู่กับบ้าน” ได้เท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับคนที่ผู้อื่นสามารถทำเช่นเดียวกันได้

สภาวะไร้บ้าน ทั้งในภาวะวิกฤติและไม่คำนึงถึงเรื่องสัญชาติหรือสถานะทางกฎหมาย โดยพื้นฐานแล้วคือการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในสุขภาพ และสิทธิในอาหารนั้นให้ความคุ้มครองที่สำคัญต่อเรา ซึ่งเป็นพื้นฐานของศักดิ์ความเป็นมนุษย์และการรักษาชีวิตของเราเอาไว้ จนถึงขั้นที่ว่ามันเป็นรากฐานสำคัญที่ไม่สามารถถูกระงับเอาไว้ได้แม้แต่น้อย แม้แต่เมื่อเราอยู่ในภาวะฉุกเฉิน

ในบริบทเช่นนี้ รัฐจะต้องแก้ปัญหาความต้องการที่อยู่อาศัยให้คนไร้บ้านอย่างเร่งด่วนและถือเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดเพื่อรับรองความปลอดภัยจากไวรัสที่เท่าเทียมกันและเพื่อปกป้องประชากรกลุ่มอื่นๆ นี่หมายความว่ารัฐบาลและท้องถิ่นต้องทำงานร่วมกัน เพื่อให้มีทรัพยากรและความสามารถเพียงพอ เพื่อรับรองว่าความพยายามในการต่อสู้กับโรคระบาดทั้งหมดที่ทำไปนั้นมีประสิทธิภาพ และเพื่อรักษาไว้ซึ่งข้อผูกมัดต่อสิทธิมนุษยชน รัฐต้องทำตามมาตรการเร่งด่วนต่อไปนี้

1. จัดหาที่อยู่อาศัยให้คนไร้บ้านที่อยู่อาศัยในสภาวะที่ “ย่ำแย่” หรืออยู่บนท้องถนน ด้วยแนวคิดว่าจะส่งต่อคนไร้บ้านให้ไปอยู่ในที่พักอาศัยถาวรและไม่ให้กลับไปอยู่อย่างไร้บ้านเมื่อโรคระบาดสิ้นสุดลง นี่อาจหมายความว่าต้องจัดหาห้องพักในโรงแรมหรือหันมาใช้อาคารสถานที่อย่างค่ายทหารหรือโรงพยาบาลที่ไม่มีใครใช้ เจ้าหน้าที่รัฐควรได้รับอำนาจให้นำที่พักอาศัยที่ว่างอยู่ซึ่งเป็นของเอกชนหรือบ้านรับรองมาใช้เป็นที่พักให้คนไร้บ้าน
2. ต้องรับรองว่าผู้หญิง เด็ก และเยาวชนที่อาจต้องออกจากบ้านเพราะหนีจากความรุนแรงจะไม่ตกอยู่ในสภาวะไร้บ้านและมีที่พักเพียงพอจัดหาไว้ให้ เพื่อรับรองความปลอดภัยและเพื่อให้เข้าถึงน้ำ สุขอนามัย อาหาร การดูแลทางสังคม บริการสุขภาพ และการตรวจโควิด-19

3. ต้องรับรองว่าที่พักฉุกเฉินนั้นรองรับระยะห่างทางกายภาพ การแยกตัวจากผู้อื่น การกักตัว และข้อเสนอแนะทางสุขภาพอื่นๆ ตามที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศ เพื่อหยุดการระบาดของโควิด 19 ผู้พักอาศัยต้องเข้าถึงความเป็นส่วนตัว น้ำและสุขอนามัย อาหาร การดูแลทางสังคมและจิตใจ การบริการทางสุขภาพ และการตรวจโควิด-19 กลุ่มคนที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษและต้องรับรองว่ามีที่พักอาศัยเพียงพอให้ คือครอบครัวคนไร้บ้าน ผู้หญิงและเด็ก ผู้ที่มีความพิการทางกาย ทางใจ และทางสังคม และคนที่มีความเสี่ยงเป็นพิเศษ (คนที่อายุมากกว่า 65 ปี หรือคนที่มีปัญหาสุขภาพอยู่แล้ว) ต้องหลีกเลี่ยงไม่แยกเด็กออกจากผู้ปกครองหรือคนในครอบครัวที่เป็นผู้ดูแลเด็ก แม้แต่เมื่อคนในครอบครัวต้องอยู่ในห้องแยกที่จำเป็นต่อการควบคุมโรค

4. เมื่อเป็นไปได้และเหมาะสม รัฐบาลต้องซื้อที่อยู่อาศัยระยะสั้นและระยะยาวเพื่อรับรองว่าคนไร้บ้านมีที่พักอาศัยระหว่างและหลังโรคระบาดสิ้นสุดลง และเพื่อเป็นหนทางในการเพิ่มทรัพย์สินสาธารณะด้วย

5. ต้องรับรองว่าคนทุกคนที่อยู่ในสภาวะไร้บ้าน ไม่ว่าจะพวกเขาจะอยู่ที่ไหน ต้องเข้าถึงการดูแลทางสุขภาพที่ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เสียค่าใช้จ่ายและเข้าถึงการตรวจ และจะต้องเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโควิด-19 ที่แพร่หลาย ผู้คนเข้าถึงได้ และทันเหตุการณ์ ซึ่งรวมถึงแนวทางปฏิบัติด้านสุขภาพที่ดี นโยบายสาธารณสุขของรัฐ สถานที่และหนทางในการเข้าถึงบริการสุขภาพ

6. ต้องรับรองว่าคนไร้บ้านที่อยู่บนท้องถนนและเข้าไม่ถึงสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนตัว จะต้องเข้าถึงห้องน้ำสาธารณะ การอาบน้ำ อุปกรณ์และผลิตภัณฑ์ล้างมือ สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลรักษา ต้องมีน้ำประปาและสบู่อยู่ตลอด และจะต้องถูกทำความสะอาดฆ่าเชื้ออย่างสม่ำเสมอ

7. คนไร้บ้านที่มีอาการเข้าข่ายว่าติดไวรัสและคนที่มีผลบวก จะต้องมีสถานที่ปลอดภัยให้พัก ได้รับการดูแลทางการแพทย์โดยทันที เข้าถึงอาหารและสิ่งจำเป็นทางการแพทย์ และการดูแลใดๆก็ตามที่

รับรองว่าพวกเขาสามารถใช้ชีวิตภายใต้การแยกตัวเองหรือกักตัวได้

8. ต้องรับรองว่าคนไร้บ้านไม่ถูกลงโทษทางอาญา ปรับ หรือลงโทษในสภาวะเคอร์ฟิวหรือมาตรการจำกัดควบคุม และยุติการบังคับใช้กฎหมายที่ผลักดันให้คนไร้บ้านไปอยู่ชายขอบของสังคมมากขึ้น รวมถึงยุติการยึดทรัพย์สินส่วนตัวและการ “กวาดจับ” คนไร้บ้าน

9. ต้องยุติการบังคับไล่ที่หรือการรื้อเพิงที่พักอาศัยชั่วคราวของคนไร้บ้าน และต้องตระหนักว่าในบางกรณีการตั้งเพิงชั่วคราวอาจปลอดภัยกว่าที่พักอาศัยที่มีอยู่อย่างศูนย์พักพิง อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ตั้งเพิงที่พักอาศัยชั่วคราวจะต้องได้รับทางเลือกให้ย้ายไปอยู่ในที่พักอาศัยที่ผู้อยู่อาศัยแยกตัวเองได้ [สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าด้วยการตั้งเพิงที่พักอาศัย (ดูได้ที่ [Guidance Note on Protecting Residents of Informal Settlements](#))

10. ศูนย์พักพิงฉุกเฉินที่ผู้อยู่อาศัยต้องใช้ห้องน้ำและสถานที่นอนร่วมกัน ถึงแม้ว่าเตียงนอนจะห่างกัน 2 เมตร ก็จะไม่ถือว่าเป็นทางเลือกในการ “อยู่กับบ้าน” และ “เว้นระยะห่างทางกายภาพ” ที่เพียงพอ การใช้ห้องน้ำและสถานที่นอนร่วมกันอาจทำให้ไวรัสแพร่กระจาย อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะปิดศูนย์พักพิงเหล่านั้น จะต้องรับรองให้ได้ก่อนว่ามีที่พักอาศัยอื่นที่เพียงพอมาแทนที่ トラบใดที่ศูนย์พักพิงฉุกเฉินยังเปิดอยู่ จะต้องทำทุกทางเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยทุกคน ผู้ที่ทำงานหรือไปเยี่ยมเยียนที่นั่นปลอดภัย ต้องมีมาตรการด้านสุขอนามัย และมีอุปกรณ์ป้องกันตนให้ ผู้อยู่อาศัยในศูนย์พักพิงที่ผลตรวจไวรัสโคโรน่าเป็นบวก จะต้องมีทางเลือกให้กักตัว และต้องเข้าถึงบริการดูแลที่จำเป็น

11. ต้องรับรองว่าธนาคารอาหารและบริการดูแลคนไร้บ้าน ถูกจัดอยู่ในรายการการบริการที่จำเป็น และได้รับอนุญาตให้ให้เปิดบริการต่อไปและขยายการบริการเมื่อมีการปิดเมือง รัฐบาลจะต้องรับรองว่าผู้ให้บริการเข้าถึงข้อมูลทางสุขภาพที่ทันเหตุการณ์ เข้าถึงหน้ากากอนามัย น้ำยาล้างมือ และอุปกรณ์ป้องกันตนอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการให้บริการดูแลและทำให้การบริการดำเนินไปได้

12. เพื่อป้องกันการระบาดของไวรัสโควิดที่เกิดจากบริการดูแลหรือธนาคารอาหาร ข้อเสนอแนะว่าด้วย สุขอนามัยและระยะห่างทางสังคมขององค์การอนามัยโลก (WHO) ควรถูกนำมาใช้ให้มากที่สุดเท่าที่จะ มากได้ และควรพิจารณากระจายบริการจัดส่ง ซึ่งรวมถึงบริการดูแลถึงที่และบริการส่ง “ถึงบ้าน” การปิดบริการสำหรับคนที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง โดยไม่มีทางเลือกบริการจัดส่งอื่นๆให้ จะ ละเมิดสิทธิมนุษยชนนานาชาติที่สำคัญที่สุด รวมถึงละเมิดสิทธิในอาหาร และสิทธิในที่อยู่อาศัยที่มี มาตรฐานเพียงพอ สิทธิเหล่านี้มอบการปกป้องดูแลที่สำคัญยิ่งและจะละเมิดมิได้แม้แต่เมื่อรัฐ ประทศภาวะฉุกเฉิน

13. รัฐบาลจะต้องไม่ดำเนินมาตรการใดใดก็ตามที่อาจส่งผลให้ผู้คนกลายมาเป็นคนไร้บ้าน ยกตัวอย่างเช่นมาตรการไล่ที่ การไล่ที่จะยอมรับได้ก็ต่อเมื่อมันจำเป็นต่อการปกป้องผู้อยู่อาศัยจาก อันตรายภายในบ้าน และต้องจัดหาที่พักอื่นมาให้ผู้ที่ถูกไล่

แปลจาก [COVID-19 Guidance Note: Protection for those living in homelessness](#)

โดย เฌอทะเล สุวรรณพานิช แผนงานพัฒนาองค์ความรู้และประสานเครือข่ายเพื่อการสร้างเสริมสุขภาวะคนไร้บ้าน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สสส.